

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1889. l.

XXIX. leto.

Pristni značaj.

Ivo Trošt.

Značajan sam, še v ljudstvu značaj
Oživljaj, goji in krepečaj.

Gregorčič.

Marsikaj smo užé slišali jadikovati, videli stiskati pest in mahati obupno z rokama, zraven pa v eno mer zatrjevati: „Ta človek nima značaja!“ Kakor je možno, da ima ta oseba v zadevi s svojim tekmencom pravo, da ima povod za slično vzdihovanje, vendar je njegova trditev povsem neutemeljena. Če lahko rečemo: ta človek je hudobnega značaja, tako tudi lahko rečemo: ta človek je veternjak. Ako je sosed danes trdil to, kar je včera oporekal, ako svoje mnenje tako in še brže menjuje kot april vreme, mora užé imeti vzroka za to. Da pa vsak človek za nečem teži, da po nečem hrepeni, to mora priznati vsakdo; če na poti k dosegi svojega smotra ni baš izbiričen v sredstvih, tega je pa kriva slaba odgoja ali nikaka odgoja. Tako daleč pa mislim, da je užé redko kedo v svoji eksaltaciji, da bi rekel: „Jaz sem original in vzor pristnega značaja!“ Nasprotno pa tudi najomahljivejši veternjak ni popolnoma brez dobre lastnosti. Temperamenti se mejsebojno tako ločijo, kakor barve v mavrici, a dobri in slabi značaji še bolj. Pravimo sicer: blagi značaj, dobri značaj, pristni značaj, da celó biser-značaj, a le redko; češče pa: hudobni, zlobni, muhasti, trmasti značaj, tudi veternjak in figa-mož sta včasih potrebna, da ne bi značaja solčne strani preveč poviševali, toda le redko je vse tako čisto: „Vsi smo ljudje“. No, zašli bi v pogubni pesimizen, če bi nadaljevali v ti meri: Vsak človek ima značaj, če ne dober, pa slab; pristni značaj pa le redko kedo.

Presojati nam je le razvoj takega značaja, kakor je koristen človeški družbi. Vsakdo vé, da je človeški družbi v korist le dobra vrsta značaja. Ker se pa dandanes išče dlake tam, kjer je ni, reči bi utegnil kedo, da niti slaba vrsta značaja ni brez haska. Znal bi mi kot eksempl pokazati dobo za Catona ml., ki je trdil: „Ego autem censeo, Karthaginem esse delendam“. Takoj za tem bi me pa opozoril na pičlo število onih, ki so ugovarjali menda v istem zmislu, kakor danes nekoji, češ: opozicija mora biti! Ti so nekdej vedeli, kaj delajo, ka-li? Po ti poti pridemo kmalu do sklepa, da bi bilo skoro dobro, če ostane v družbi človeški vse tako, kakor je. Dobro, če bi vse ostalo tako! Mir bi bil besedij, mir v zbornicah, mir mej narodi, mir bi zavlada celó v pravdi o § 19. drž. osn. zak. Res, srečni svet! Ali do tega ni mogoče. Nikdar ne bodo vsi ljudje taki poštenjaki in tako pristnega značaja, da bi vsi deli roke križem, ko kedo veleva: počitek!

Še nekaj: Za slabe ni treba skrbeti po šolah in doma, ti se vzgajajo sami ali pa po milosti gospoda Slučaja. Dolžnost naša je skrbeti, da se število dobrih značajev množi, število zlih pa krči. Da bi zastran izgube opozicije kedaj trpeli kako škodo, ni se nam bati. Pšenico treba sejati, ljulika se pa zasaja sama.

Toda kam vse to? V šoli nimamo pred seboj značajev, tudi temperamentov ne. Malemu drevesu lahko rečemo: to je hruška, ker ne bo iz nje nikdar družega; otroku pa ne moremo in ne smemo reči: to je hudoben ali pa dober značaj. „Otrok je lipov les“.

Pri vzgojitvi dobrih značajev treba paziti na vsestranski razvoj duševnih darov gojenčevih. Z enostranstvo ne dosežemo ničesar. Pravi značaj je нравno prost. Bolnik je kolikor toliko odvisen zaradi tega, ker je bolnik. Mislím pa tukaj bolj duševnega bolnika. Telesno pohabljen človek, slabo odgojen, misli vedno, da zastran svoje hibe ni to, kar so drugi. Še na slabjšem smo z duševnim bolnikom, ker ta ne priznaje svoje bolezni. Težko je presojati samega sebe. On s kratka ne more prav soditi, ker mu niso izkorenili duševnih napak. Njegovi sklepi in sklepanja so osnovana na samih predsodkih. Ali si bode tak človek sam izvajal pravila, do kakeršnih se ima utrjati pristni značaj? Smelo trdim, da ne. Predsodki morejo roditi le predsodke, ne pa pravil življenja.

Zato pa moramo rano gledati, da modro zatiramo nagnenja in nagone prihajajoče iz nižih čutov človeških. Zatirati je moramo, pravim, ne pa zatreti, ker vsi čuti morajo biti naravi primerno vzgojeni, uničen nobeden. Nižji čuti morajo biti podrejeni višjim znancem svojim, ti pa najvišjemu principu. Utrjeni pristni značaj dela vse, kar ugaja temu principu, opušča pa tudi vse, kar temu ni všeč. — Uriva se mu vprašanje in užé vidim dolge poteze različnih zvedavih obrazov, češ: „Kaj pa je tebi najvišji princip?“ Prijatelj, prijateljica ničévo je to pitanje. Najvišji princip vsakemu je in mora biti Bog, kam li krščansko-katoličanskemu učitelju Slovencu!

„Tjekaj gori se ozrimo,
Kjer svetov ne zmer' okó!“

Temu principu morajo biti poslušni vsi drugi, in kdor na ta princip zida, ne podira. Tako absolutno monarhijo doseči v notranjosti človeški ni baš lahko, ker „opozicija“ je sebi človek sam, to je njegova posvetnost. Omenil sem užé prej, da treba pšenico sejati, ljulika se pa sama, in še pregosta bi bila, da je ne trebimo z njive.

Pri razvoji in utrjevanji samostojnosti ne smejo prevladovati nižji čuti — posvetnost. Čestokrat sem užé primerjal mladega človeka drevesu. Nižje veje, odrastke vse trebimo, režemo in mečemo v ogenj. Pri človeku namenjenem v družbo človeško tega ni treba, marveč moramo varovati, da te veje in odrastki niso predolgi, da v svoji rašči ne škodujejo ostalim sestricam in sestram, osobito pa kroni svoji.

Prvi princip pristnemu značaju bodi Bog, in prvi temu podrejeni občečloveška sreča. Gojenec naj po teh uravnjuje delovanje svoje in pri vsakem početju naj se vpraša: je-li to Bogu všeč in v korist človeštvu? To je svrha vzgoje in druge svrhe ni. Vse druge svrhe, naj so tudi užé na prvi pogled tako lepe in vabljive, v kolikor se odmikajo od imenovane, v toliko so pogrešne. Taki značaji potem niso originalno-pristnega značaja-ideala pridelki, temveč le kopije teh pridelkov.

Temu principu se pa približujemo z gojenci svojimi, če modro nadzorujemo bujenje in razvoj raznih čutov. Ako vidimo, da hoče otrok preveč sezati in hlepeti po bogastvu, časti in uživanji, mora se pravočasno to preprečiti. Simpatične čute prav buditi in voditi bodi vzgojitelju sveta dolžnost. S svojim vzgledom in modrimi primeri učitelj pokaži, da sočustvuje z bližnjikom svojim, „veseli se z veselimi in toguje z žalostnimi“. Otroci naj se učé ceniti lepoto in red. Nравnost veliko pomore dobremu značaju. Ko je

odgojitelj osvedočen, da živé vsi čuti v telesu, mora paziti, da vzdržuje mej njimi red. Samostojnemu gojencu mora biti ta red že nekako v mesu in krvi, da se nevedé ravna po njem. Zato nam je pa natančni regulator vest. Dobro vzbujena in vzgojena vest je ona lestva, po koji dojde človek visoko, visoko — do neba. Buditi in vzgajati vest nujajo nam razne prilike in dogodbe v šoli, domá in zunaj, osobito pa vera naša.

Ako po takih pravilih dovedemo gojenca do spoznanja najvišega principa, da vse dejanja hoté ali nehoté teži in mora težiti za tem principom, privadil se bode kmalu temu toku — in kako bi se ne, ko je edino naraven — in gibal se bode prosto v svetu, prosto tudi v svojih načelih. V notranjosti njegovi ne bode viharjev in nasprotujočih si elementov; če bi se pa vsled vnanjega pritiska imel kedaj uneti kak boj, takoj je tukaj pomirovalni sodnik — glas vesti.

Vesten značaj je pa tudi pristen značaj.

Občni zbor „Národne Šole“.

(Dalje).

Statistika društvenikov kaže, da ustanovnikov ni prirastlo niti v zadnjem niti v predzadnjem letu.

Vknjiženih je 18 z vsoto 315 gld.; torej še niso vsi ustanovniki vplačali popolni znesek 20 gld. Nadejati se pa tudi ni, da bi se to kdaj zgodilo; terjati se skoro ne more, ker so ustanove bolj dobrotne, za katere društvo nima dajati vračila. Izmed 18 ustanovnikov so 4 užé umrli. Ustanovnina je naložena in obresti znašajo od dveh let skupaj 47 gld. 56 kr., ki so tudi z glavnico shranjeni.

V pomnožitev ustanovnine bi bilo priporočati, da slavni občni zbor sklene, naj se od izkazanih obresti 20 gld. pripiše k ustanovniini na ime „česko-slovenskega spolka“ v Pragi, ki je 17. maja 1888. l. vsled prijaznega posredovanja našega člana Jan. Legota poslal 30 gld. Ta izvanredna podpora zasluži, da se hrani v spominu lepi slovenski vzajemnosti v znak.

Društvenikov z letnim doneskom je bilo l. 1888. 73 šol, 57 učiteljev, torej 130 vkup; l. 1889. je število se na 89, učiteljev pa zmanjšalo na 48; vkup je bilo l. 1889. plačujočih članov 137.

Razun teh pravih udov (§ 5.) je bilo l. 1888. 60 ljudskih šol brezplačno obdarovanih; 30 ljudskim šolam so se podarili vsled odborovega sklepa učni pripomočki za številjenje in oblikoslovje in slavni c. kr. deželni šolski svét je zaznamoval one šole, katere so darovana učila najbolj pogrešale, ter tudi izrekel svoje priznanje odboru za dobrdelnost.

V zadnjem društvenem letu so bile le 24 ljudskim šolam brezplačno v šolskem blagu naklonjene podpore; vrednost daril broji za l. 1888. = 206 gld. 26 kr. in za l. 1889. = 122 gld. 14. kr. Pri razdelitvi podpor se ni prezirala nobena prošnja in, odbor je storil v smislu § 12. društvenih pravil, kolikor je gmotno stanje „Národne Šole“ dopuščalo.

Število podpirancev še ni bilo nobeno prejšnjih let tako visoko, kakor baš zadnji dve leti, osobito l. 1888., in odbor se je srčno radoval, da je ravno povodom 40letnice najdobrotljivejšega našega vladarja doseglo število obdarovancev takó znatno visokost.

Tudi od slavne „Matice Slovenske“ z dopisom z dné 2. nov. 1888. l. podarjene zemljevide, katerih je še prav velika skladovnica na ponudbo, so se nekaj po-